

JAARVERSLAG 2018

AFAS Software

AFAS Holding B.V. – AFAS Benelux B.V. – AFAS International B.V. – AFAS Software B.V. – AFAS Belgium N.V. – AFAS Software Caribbean B.V. – AFAS Software Aruba B.V.

Voor meer informatie kijk je op

<https://jaarverslag.afas.nl/2018>

Inhoudsopgave

Kerncijfers

2

Resultaatontwikkeling en financiële positie

Bestuursverslag

5

Continuïteit en risicobeheersing

Jaarrekening

17

Geconsolideerde balans

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

Kasstroomoverzicht geconsolideerd

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Toelichting op de geconsolideerde balans

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

Vennootschappelijke balans

Vennootschappelijk winst- en verliesrekening

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Overige gegevens

37

Statutaire winstbestemming

Controleverklaring accountant

Kerncijfers

	2018	2017	2016	2015
RESULTATEN (x € 1.000,-)				
Onderhoud	116.821	99.656	86.444	72.961
Services	24.869	21.776	21.079	19.345
Netto-omzet	141.689	121.431	107.524	92.305
Bedrijfsresultaat	64.905	53.511	43.975	36.974
Nettoresultaat na belastingen	54.915	43.589	35.516	30.060
OMZETVERDELING %				
Onderhoud	82%	82%	80%	79%
Services	18%	18%	20%	21%
RATIO'S				
Omzetgroei	17%	13%	16%	16%
Groei Onderhoud	17%	15%	18%	19%
Groei Services	14%	3%	9%	12%
Loonkosten in % omzet	24%	26%	27%	29%
Resultaat in % van de omzet	39%	36%	33%	33%
Winst per aandeel	3,66	2,91	2,37	2,00
MEDEWERKERS				
Gemiddeld aantal FTE	433	395	362	344
Instroom FTE	52	72	56	40
Uitstroom FTE	34	35	32	31
Gemiddeld aantal dienstjaren	7	7	7	8
Gemiddelde leeftijd	34	34	35	35
Omzet per FTE	327.227	307.421	297.028	268.330
Loonkosten per FTE	79.447	78.561	79.130	77.972
Ziekteverzuim %	1,9%	1,8%	1,6%	2,0%
GEMIDDELD AANTAL FTE PER DIVISIE				
Consultancy en support	209	185	167	153
A&I en productontwikkeling	127	118	109	104
Marketing en sales	65	64	60	60
Algemeen	32	28	26	27
VERANTWOORD VERDER (MVO)				
KG papierverbruik per FTE	0,1	0,1	0,3	1,4
Energieverbruik (kwh) per FTE	2.754	2.941	3.570	3.677
Wagenpark, % auto's Co2 uitstoot, 0 gr/km	2%	1%	0%	0%
Wagenpark, % auto's Co2 uitstoot, 0-80 gr/km	8%	12%	12%	10%
Wagenpark, % auto's Co2 uitstoot, 81-100 gr/km	31%	41%	47%	46%
Wagenpark, % auto's Co2 uitstoot, 101-120 gr/km	51%	42%	37%	38%
Wagenpark, % auto's Co2 uitstoot, > 120 gr/km	8%	4%	4%	5%
MVO – Giften (x €1.000)	4.000	3.000	2.500	1.700
Gemiddelde betaalduur inkoopfacturen (dgn)	12	14	14	15
Gemiddelde betaalduur verkoopfacturen (dgn)	20	21	21	21

Resultaatontwikkeling

	2018		Index	2017	
	x € 1.000	% van de Netto- omzet		x € 1.000	% van de Netto- omzet
Netto-omzet	141.689	100%	117%	121.431	100%
Bedrijfsopbrengsten	141.689	100%	117%	121.431	100%
Kosten					
Kosten uitbesteed werk	17.587	12%	124%	14.231	12%
Lonen en salarissen	28.753	20%	109%	26.288	22%
Sociale lasten	4.167	3%	118%	3.538	3%
Pensioenlasten	1.481	1%	123%	1.206	1%
Afschrijvingen vaste activa	2.097	1%	102%	2.064	2%
Overige bedrijfskosten	22.700	16%	110%	20.594	17%
Bedrijfslasten	76.784	54%	113%	67.921	56%
Bedrijfsresultaat	64.905	46%	121%	53.511	44%
Rentebaten	181	0%	109%	167	0%
Resultaat voor belastingen	65.087	46%	121%	53.678	44%
Vennootschapsbelasting	(12.079)	-9%	120%	(10.089)	-8%
VPB voorgaande jaren	1.907	1%		0	0%
Resultaat na belastingen	54.915	39%	126%	43.589	36%

Financiële positie

	31-12-2018 x € 1.000	31-12-2017 x € 1.000
Vastgelegd op lange termijn		
Immateriële vaste activa	1.413	2.621
Materiële vaste activa	5.176	3.020
Financiële vaste activa	6.015	6.538
	12.604	12.179
Beschikbaar vermogen op lange termijn		
Groepsvermogen	30.161	20.246
Voorzieningen	280	215
	30.441	20.461
Werkkapitaal	17.836	8.282
Het werkkapitaal is samengesteld uit:		
Vorderingen en overlopende activa	17.043	13.726
Liquide middelen	15.350	8.071
	32.393	21.797
Af: kortlopende schulden	(14.556)	(13.516)
	17.836	8.282

BESTUURSVERSLAG

Van de directie

Als je het goed hebt met elkaar en heel goed bent voor je klanten, volgt de rest vanzelf. Dat was ook in 2018 ons uitgangspunt. We gingen aan de slag voor onze trouwe klanten en mochten 388 nieuwe klanten verwelkomen. We waren bijna 10 procent productiever en onze omzet steeg met 17 procent naar 141 miljoen euro. In dit bestuursverslag lees je wat we in 2018 deden en waarom. In de jaarrekening vind je vervolgens alle cijfers van het afgelopen jaar terug.

We hebben het goed ...

Bij AFAS werken we vanuit onze waarden Doen, Familie, Vertrouwen en Gek. En dat doen we al jaren. We geloven in oer-Hollands ondernemerschap: sterke leiders, duidelijke visie en focus, slim werken en je boerenverstand gebruiken. En we zijn langetermijndenkers. Daar hoort bij dat we het goed willen hebben met elkaar. Daarom gaan we niet uit van regeltjes, maar van goede relaties. Met collega's, met de klant en met de wereld om ons heen.

... en met liefde voor onze medewerkers

Het begint met liefde voor onze medewerkers. Want wij geloven dat als wij goed zijn voor onze medewerkers, zij op hun beurt goed zijn voor onze klanten. Dat zit in veel verschillende dingen. Naast dat de basis op orde moet zijn, salaris, verlof, goede koffie etc. willen we werk zo leuk mogelijk te maken. Zo hebben we dit jaar een eigen chef-kok aangesteld. Die kookt 's middags en 's avonds voor onze medewerkers en gasten. Ideaal voor collega's die nog even wat langer door willen of gewoon geen zin hebben om te koken.

Er werd dit jaar ontzettend veel georganiseerd door en voor collega's: teamuitjes, inspiratiedagen, bootcamps (drie keer in de week!), filmavonden, tafeltennistoernooien en hardloopwedstrijden. Voor de collega's die de spieren even los willen maken, is de AFAS-masseur geïntroduceerd. Dat is zo'n succes gebleken dat hij nu drie keer per week aanwezig is. En daar wordt dankbaar gebruik van gemaakt.

In de AFAS-familie delen we lief en leed. We waren geschokt door het overlijden van onze collega Tineke Munneke. Een aantal collega's was langdurig ziek, waardoor het verzuim steeg naar 1,9 procent. In 2018 vonden 34 mensen ergens anders een baan, stroomden 98 medewerkers door binnen onze organisatie en begroetten we 52 nieuwe collega's. In totaal waren we eind 2018 met 450 medewerkers.

Onze collega's werken graag bij AFAS, blijkt uit de werkpret-enquête die we in 2018 hielden. Maar liefst 98 procent is trots op het werk dat ze doen. Bijna 80 procent van onze medewerkers zou ons aanbevelen bij familie en vrienden, dat resulteert in een eNPS van +79. Dat betekent niet dat alles perfect gaat, uit de enquête blijkt ook dat we op het gebied van werk-privé-balans nog kunnen verbeteren. Ook mag de cultuur nog wat inclusiever.

In 2018 zijn we gestegen naar 26% vrouwen bij AFAS. Daar zijn we heel blij mee en we streven naar een zo prettig mogelijke werkomgeving voor de vrouwen in ons bedrijf.

Om de werk-privé-balans te verbeteren starten we in 2019 een vitaliteitsprogramma, de Fit-pro show, met thema's als grenzen bewaken, stressmanagement, gezond slapen en de balans tussen werk en privé.

... met een hechte band met onze klanten

Het succes van ons product is afhankelijk van het enthousiasme van de mensen die ermee werken. Op de AFAS Open presenteerden we de nieuwe functionaliteiten van Profit 7 aan zo'n 3.500 klanten. Dit deden we in ons eigen Da Vinci Theater in Leusden en in AFAS Live in Amsterdam.

Naast de cursussen die we al aanboden, zijn we dit jaar gestart met het traineeship succesbeheer, een prachtig concept waarbij klanten 8 weken lang, drie dagen per week bij ons komen werken. Ze mogen overall kijken en worden helemaal ondergedompeld in de AFAS-cultuur. De trainees waren positief over de openheid van ons bedrijf en het enthousiasme van de collega's. AFAS heeft er 100 fans bijgekregen die met inspiratie en enthousiasme aan de slag zijn gegaan binnen hun eigen organisatie.

Op de Dag van de beheerder kwamen de échte nerds bij elkaar. We hoorden wat ze allemaal doen met ons product. Net zoals onze inspraaksessies. Daar vertellen klanten waar ze tegenaan lopen, zodat wij daar weer mee aan de slag kunnen. Dat werkt enorm motiverend, omdat we weten voor wie we het doen.

... en met een bijdrage aan de wereld om ons heen

Voor het teamuitje reserveren we een budget dat ze zelf mogen besteden. Want we vinden het belangrijk dat teams samen echt iets leuks kunnen doen. Daarnaast organiseert elk team een Goed doen-uitje om een bijdrage te leveren aan mensen om ons heen. Daarvoor werken we samen met Stichting Present, die zich inzet voor mensen die hulp nodig hebben, maar dat niet kunnen betalen. Collega's ruimden iemands huis op of snoeiden de tuin. Het is mooi en dankbaar om mensen op zo'n praktische manier te helpen.

De AFAS Foundation is opgezet om succes te delen, dromen waar te maken en de ontwikkeling van mensen te stimuleren. Eenvoudig gezegd: de stichting is er om mensen blij te maken. En dat is gelukt. Blij en trots kijken wij terug op een prachtig jaar. In totaal heeft AFAS 4 miljoen euro gedoneerd aan de foundation. Daarvan is 3,6 miljoen besteed.

We zetten het DOEN centraal ...

Het thema van 2018 was: Doen! Raggen met die bak! Gebruik je boerenverstand, zeggen wij altijd. Heeft iemand een goed idee? Dan moet je daar niet uren over praten, maar gewoon aan de slag gaan. Zo stimuleren we creativiteit en innovatie bij alle medewerkers. Doen vraagt wel om vertrouwen en de ruimte dat dingen mogen mislukken. Daar leren we immers van en dan doen we het de volgende keer beter.

... ook als het tegenzit of extra druk is

Het was een jaar van hard werken. Meer dan 250 bestaande klanten stapten over op Online. Ook staken we veel tijd in veiligheid. In het huidige tijdperk is het extra belangrijk om de bedrijfsgegevens van klanten te beschermen én de veiligheid en privacy van de softwaregebruikers te waarborgen. We hebben een nieuw AFAS Online platform beschikbaar gesteld die gebruik maakt van twee-factorauthenticatie.

Daarnaast groeide het aantal nieuwe klanten explosief en gebruikten klanten onze producten intensiever. Dit heeft druk gelegd op het platform en gezorgd voor momenten van instabiliteit, storingen.

Het was mooi om te zien dat collega's ons jaarthema in die periodes ook op een andere manier gebruikten. Moest er in een korte tijd veel werk verzet worden, dan hoorden we vaak: kom op. Doen! Raggen met die bak!

... bij het continu en pragmatisch doorontwikkelen

Onze software is een dynamisch product dat we continu doorontwikkelen. Dat moet ook wel, want het werk van onze klanten en de wereld om hen heen verandert steeds. Daarom komen we elk jaar niet alleen met meerdere nieuwe functionaliteiten, maar spelen we ook snel en pragmatisch in op ontwikkelingen. De privacywet was hot topic in 2018. We hebben de wet vertaald in praktische tips voor onze klanten, ons Service Level Agreement vernieuwd en ons product aangepast. In AFAS Software is het nu mogelijk om persoonsgegevens te scheiden, te blokkeren, te anonimiseren en te verwijderen. Op die manier komen klanten tegemoet aan het recht om vergeten te worden en kunnen ze inzichtelijk maken welke werknemer toegang heeft tot welke gegevens.

... en bij het delen van inspiratie en kennis

Kennis en inspiratie delen is voor ons geen vaag concept, maar iets dat we gewoon doen. Zo werkten we mee aan de Ziggodocumentaire die een inkijkje geeft in de emotie van AFAS: hoe we werken, maar ook hoe we met elkaar omgaan en hoe de kernwaarden vorm krijgen in ons bedrijf. De documentaire is meer dan 82.000 bekeken en we kregen ontzettend veel respons.

Op *Zo werkt AFAS* krijgen collega's de ruimte om aan de buitenwereld te laten zien hoe ze werken. De afdelingen organiseren dit zelf, nodigen gasten uit en collega's vertellen zelf op het podium over hun werk. Dat is inspirerend om mee te maken.

We houden van inspireren. Dat willen we doen voor onze medewerkers, onze klanten, maar ook voor andere ondernemers. Daarom organiseerden we de Ondernemersshow. 2000 ondernemers kwamen naar AFAS Live voor inspiratie over gelukkiger en succesvoller ondernemen. Het was een prachtig evenement. Dat geldt ook voor het Forward Thinking Leadership, waar we besturen en directies voor uitnodigden. We kijken er met heel veel trots op terug. Vanwege het inspirerende programma én natuurlijk vanwege een geweldige spreker: Barack Obama.

Als een van de weinige softwarebedrijven focussen wij vooral op ons product. Dit jaar voerden we in totaal 677 implementaties uit. Natuurlijk is goede dienstverlening belangrijk, maar het mooiste is als klanten zelf snel en goed met onze software kunnen werken. Dat lukt door Best Practices te gebruiken en door vanuit Leusden de onboarding te doen.

We hebben fantastische klanten ...

We zijn trots op al onze 11.022 klanten, van de bakker op de hoek tot grote academische ziekenhuizen. Voor hen maken we handelingen overbodig door te automatiseren. Zo vergroten ze niet alleen hun productiviteit, maar ook hun werkplezier. We zien dat klanten ook steeds meer gebruikmaken van nieuwe producten. Al 200.000 keer is AFAS Pocket gedownload en er komen elke maand zo'n 10.000 nieuwe gebruikers bij. Tegelijkertijd voegen we continu mogelijkheden toe aan de app. Software van AFAS in je broekzak!

In 2018 kregen we ook klanten uit relatief nieuwe sectoren, bijvoorbeeld uit de bouw en de flexbranche. In deze branches wordt vaak nog gewerkt met veel verschillende softwarepakketten. We merkten dat er behoefte is aan één complete oplossing.

Vanaf januari 2019 werkt recruitmentspecialist Young Capital als eerste in de flexbranche met onze ERP-software.

Er waren veel succesvolle aanbestedingen. Na het Erasmus MC werken nu ook Het Maastricht UMC+ en Universitair Medisch Centrum Groningen, verschillende gemeenten en onderwijsinstellingen met onze software.

In totaal 388 bedrijven, groot en klein, hebben gekozen voor onze software en werden toegevoegd aan de AFAS familie.

... zijn succesvol in het buitenland

Ook in het buitenland doen we het goed. De omzet van AFAS Software Caribbean steeg in het tiende jaar met 33 procent naar 3,7 miljoen. Ook daar zien we dat steeds meer organisaties kiezen voor het moderne ondernemen. En die helpen wij graag met digitaliseren en standaardiseren. In België steeg de omzet met 12 procent naar 5,4 miljoen. Een verachtvoudiging van het startjaar in 2009. Die trend zetten we graag door nu ook Franstalig België een inhaalslag maakt en volop gaat investeren in slimme bedrijfssoftware. De hier genoemde omzet is voor afdracht transferpricing.

... en verdienden mooie nominaties en prijzen

De bekroning op ons werk was de Koning Willem I Prijs, dé ondernemingsprijs van Nederland. Prachtig om erkenning te krijgen voor wat we doen en hoe we dat doen. De jury stelde: "AFAS blinkt uit in de moderne en onconventionele omgang met klanten en andere stakeholders en levert een substantiële bijdrage aan de maatschappij." We kijken ernaar uit dat we voor deze prijs in 2019 Koningin Máxima op bezoek krijgen.

AFAS is een echt familiebedrijf. We doen geen overnames en we gaan niet naar de beurs. We willen gewoon de beste zijn en van daaruit groeien. Daarbij kijken we naar de lange termijn. We zijn enorm blij dat dit karakter gezien wordt en we genomineerd zijn voor de familiebedrijvenaward. Net zoals we blij zijn met andere nominaties en prijzen, zoals de FD Gazellenaward. Al elf keer hoorden we bij de groep snelst groeiende ondernemingen van Nederland.

En in de kern zijn we natuurlijk een softwarebedrijf. Het is gaaf dat we ook daarin werden gewaardeerd. In de Computable100 werden we eerste in de categorie softwarebedrijven én werden we tweede op de lijst van beste werkgevers in de ICT.

Continuïteit

AFAS Software is al sinds de oprichting een winstgevend bedrijf en de omzet groeit de afgelopen 5 jaar met gemiddeld 14% per jaar. Wij geloven dat dit succes te danken is aan onze strategie en de kernwaarden die we hebben bij AFAS. En natuurlijk een goed geautomatiseerde organisatie.

Omdat we houden van openheid en transparantie lichten we een aantal van die factoren hieronder toe en laten we ook zien waar we onze resultaten in ieder geval niet aan te danken hebben.

Familiebedrijf

We zijn sinds de oprichting in 1996 een echt familiebedrijf dat volledig in handen is van twee families; Mars en Van der Veldt. Dat betekent dat we niet te maken hebben met aandeelhouders met een sterke focus op winstmaximalisatie, maar dat we ons echt kunnen focussen op wat goed is voor onze klanten en medewerkers op de lange termijn. Zo kiezen we ervoor om steeds te blijven investeren in het welzijn van onze medewerkers omdat we geloven dat blije medewerkers zorgen voor blije klanten. Dit uit zich in een sterke en hechte cultuur die waarschijnlijk het beste te omschrijven is door onze 4 kernwaarden 'doen', 'vertrouwen', 'gek' en 'familie'. Ieder van ons werkt dagelijks mee om die unieke bedrijfscultuur in stand te houden. Wat volgens ons ook hoort bij het zijn van een familiebedrijf is delen in het succes. Daarom keren we elk jaar een percentage van de winst uit aan onze medewerkers.

Dat we familiebedrijf zijn is ook te merken in de platte organisatiestructuur. Er zijn maximaal drie lagen in de structuur en dat zorgt ervoor dat directieleden een groot onderdeel zijn van de dagelijkse operatie en persoonlijk contact hebben met medewerkers. Het zorgt ook voor een cultuur waarin je met je vraag altijd rechtstreeks een directielid aan het jasje kunt trekken. Omdat we een familiebedrijf zijn, is het om die reden vooralsnog onhaalbaar om te voldoen aan het wettelijke streefcijfer van 30% vrouwen in de Raad van Bestuur + hoofddirectie.

Finance

Omdat we transparantie belangrijk vinden, willen we dat onze financiële cijfers voor iedereen inzichtelijk, en vooral begrijpelijk zijn. Daarom proberen we de jaarrekening en de balans zo eenvoudig mogelijk te houden, zonder ingewikkelde constructies of vage balansposten. De nieuw ontwikkelde software wordt namelijk niet opnieuw verkocht aan onze klanten; updates zijn onderdeel van het abonnement. Het noteren van de loonkosten als activa daarom niet relevant en zou de balans alleen maar kunstmatig hoog maken.

De eenvoud zorgt er ook voor dat we het overgrote deel van onze financiële administratie kunnen automatiseren. Dat zorgt er op zijn beurt weer voor dat we elk jaar op 3 januari de jaarcijfers al klaar hebben.

Een van de belangrijkste KPI's bij AFAS is de omzet per medewerker, we sturen hier actief op. Niet door harder te gaan werken, maar door slimmer te gaan werken. Dat betekent meer werk automatiseren.

AFAS is kerngezond en dat is ook aan het nettoresultaat te zien. Al jaren groeit het resultaat harder dan de omzet en daar zijn we trots op. Dit is niet te danken aan prijsverhogingen. AFAS past alleen een jaarlijkse inflatiecorrectie toe.

Het verdienmodel van AFAS is een compleet product aan te bieden tegen een zeer concurrerend tarief in zoveel mogelijk verschillende branches. Onze klanten zijn verdeeld over 180 verschillende branches. Op dit moment telt AFAS meer dan 11.000 klanten en ruim 1,6 miljoen gebruikers.

Elke vestiging heeft een eigen werkmaatschappij die onder AFAS Holding valt. Tussen AFAS Software en AFAS Holding is een aansprakelijkheidsverklaring opgenomen, de zogeheten 403-verklaring. Jaarlijks wordt de instemmingsverklaring gepubliceerd.

AFAS Holding keert jaarlijks dividend uit aan het moederbedrijf van AFAS, Marvel. Binnen de Holding blijft er ruimschoots voldoende werkkapitaal over voor alle bedrijfsactiviteiten. Voor uitzonderlijke- en onvoorziene situaties die van invloed kunnen zijn op de continuïteit beschikt AFAS over een beroepsaansprakelijkheidsverzekering.

Licentiemodel

Het licentiemodel van AFAS is simpel. Klanten betalen bij ons een vast bedrag per maand voor het gebruik van de software en dienstverlening. Dit hangt voornamelijk af van hoeveel je gebruik maakt van de software. Dus met hoeveel mensen je werkt in de applicatie, maar ook het aantal verloningen dat je doet of het aantal IB- en VPB aangiften.

Deze maandabonnementen, die in de jaarrekening onder het onderdeel Onderhoud vermeld staan zorgen voor een stabiele cashflow voor AFAS, maar biedt onze klanten tegelijkertijd de flexibiliteit om per maand de licentie uit te breiden of te verlagen of zelfs helemaal op te zeggen. Naast de omzet uit Onderhoud heeft AFAS ook omzet uit Services. Services zijn de aanvullende diensten zoals consultancy en opleidingen.

We streven er namelijk naar om klanten zo zelfstandig mogelijk te maken door goede software en opleidingen te bieden waardoor klanten niet afhankelijk zijn van consultants om prettig te werken met onze software. Dit is ook terug te zien in de cijfers, zo is het percentage omzet uit services de afgelopen jaren afgenomen van 24% in 2013 naar 18% in 2018.

En daar zijn we blij mee.

Nieuwbouw AFAS Experience center

Schuin tegenover ons huidige pand in Leusden bouwen we aan een nieuw onderkomen voor de medewerkers en klanten van AFAS Software. Dit omdat we in het huidige pand al een aantal jaren krap in ons jasje zitten. Het nieuwe pand biedt meer werkplekken voor onze medewerkers, maar vooral meer ruimte voor betere faciliteiten voor onze klanten. De investering voor dit pand wordt volledig gefinancierd door de eigen middelen van het moederbedrijf van AFAS, zo loopt AFAS Software BV zelf geen risico.

Belastingen

AFAS heeft een convenant Horizontaal toezicht met de Belastingdienst. Horizontaal Toezicht is een vorm van samenwerking die steunt op vertrouwen, wederzijds begrip en transparantie in handelen. Een doel van horizontaal toezicht is om het proces van transactie naar aangifte en aanslag beter in de greep te hebben.

Een belangrijk deel van softwareontwikkeling bestaat uit innovatie. Om steeds voorop te blijven lopen moet je onderzoek doen naar nieuwe technieken en veel experimenteren. Om dit te realiseren werken we nauw samen met verschillende hogescholen en universiteiten. Je kunt je voorstellen dat innoveren, en zeker op deze schaal, behoorlijk wat tijd, energie, maar ook geld kost. De overheid stimuleert innovatie en ontwikkeling in Nederland door de zogenoemde innovatiebox aan te bieden. Dat betekent dat je voor een deel van de winst een lager belastingtarief mag hanteren voor de vennootschapsbelasting vanwege die investering in innovatie. AFAS maakt hier ook gebruik van.

Sinds 1 januari 2008 heeft AFAS ook een vestiging in Curaçao en in 2014 is daar ook een vestiging op Aruba bijgekomen. Daar zitten wij niet vanwege mogelijke belastingvoordelen, maar vanwege de sterke relatie met de Nederlandse wetgeving. Zo was het een logische stap om bedrijven in het Caribisch gebied met onze software te automatiseren zonder daar al te grote aanpassingen voor te hoeven maken in onze software. Ook hebben we een aantal klanten in Nederland die ook een vestiging hebben in het Caribisch gebied die we op deze manier beter kunnen bedienen doordat onze collega's op Curaçao en Aruba alles weten van de lokale wetgeving en manier van zakendoen in de regio.

Alle geldstromen tussen de buitenlandse vestigingen en AFAS Holding, ook wel transfer pricing genoemd, maken onderdeel uit van het Horizontaal toezicht.

Risicobeheersing

Risicomanagement is bij AFAS het vinden van een balans tussen risico's nemen en risico's beheersen. De aanvullende verplichtingen voor risicomanagement leggen meer de nadruk op de kwaliteit van processen of de oorsprong van de financiële resultaten. En dat ondersteunen wij, want het draagt bij aan procesoptimalisatie en transparantie.

Voor de interne beheersing maken wij gebruik van een kwaliteitsmanagementsysteem waarin samengewerkt wordt met auditoren en accountants.

Behaalde certificeringen zijn te raadplegen via klant.afas.nl/certificeringen.

Om de belangrijkste risico's voor de organisatie in kaart te brengen, maken wij gebruik van risicogebieden.

1. Verwerken persoonsgegevens

AFAS verwerkt onder andere persoonsgegevens voor en in opdracht van de klant omdat de klant een software gebruikersovereenkomst met AFAS heeft. AFAS en de klant zijn daarom verplicht volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) om een Verwerkersovereenkomst te sluiten. Omdat AFAS een standaard applicatie (AFAS Profit, AFAS InSite/OutSite, AFAS Pocket) met de daarbij behorende standaard dienstverlening (AFAS Support/Consultancy en AFAS Online) levert, heeft AFAS de verwerkingsovereenkomst opgenomen in de Algemene Voorwaarden en SLA. AFAS en de klant verplichten zich over en weer om de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) na te leven.

AFAS neemt blijvend passende technische en organisatorische maatregelen om de persoonsgegevens van de klant te beveiligen tegen verlies of enige vorm van onrechtmatige verwerking. AFAS is daarvoor ISO27001 gecertificeerd. Deze maatregelen worden aangemerkt als een passend beveiligingsniveau in de zin van de AVG.

2. AFAS Online

Een groot deel van onze klanten werkt op AFAS Online. In 2019 stappen de laatste 725 klanten over op AFAS Online. Vanaf 2020 heeft AFAS een 100% cloud propositie.

AFAS is verantwoordelijk voor een stabiele en veilige Cloud-omgeving die altijd beschikbaar is. Het afgelopen jaar nam het aantal grote cyberattacks dat in het nieuws kwam toe. Bij AFAS hebben er geen incidenten plaatsgevonden waarbij dit het geval is geweest.

De volgende drie hoofdrisico's zijn te benoemen:

- Ernstige en langdurige verstoringen waardoor klanten niet kunnen werken in AFAS Profit.
- Gerichtte aanvallen om data van klanten te ontfutselen, de systemen uit te schakelen of oneigenlijke transacties uit te voeren.
- Data van de klant die op straat komt te liggen.

AFAS beschikt over een eigen Cyber Operations Center. Op AFAS Online worden systemen, processen en gebruikers continu gemonitord met als doel storingen te voorkomen of in een vroeg stadium op te lossen. Monitoring is gericht op het tijdig ontdekken van storingen en ongewenst gedrag. Controle op misbruik is onderdeel van de (dagelijkse) standaard monitoringswerkzaamheden.

Op 16 juli is AFAS Online gedurende enkele dagen zeer instabiel geweest vanwege een foute firmware update op het storageplatform. Een uitzonderlijke samenloop van omstandigheden zorgde voor een lagere beschikbaarheid bij AFAS Online klanten. De al zeer uitgebreide voorzorgsmaatregelen van alle betrokkenen zijn naar aanleiding van deze gebeurtenissen geëvalueerd en uitgebreid, om de kans op dit soort problemen nog verder te verkleinen.

In 2018 is het nieuwe AFAS Online platform beschikbaar gesteld. Alle klanten stappen over op een nieuwe manier van inloggen op AFAS Online. Omdat het in het huidige tijdperk belangrijk is om de bedrijfsgegevens van klanten te beschermen én de veiligheid en privacy van de softwaregebruikers te waarborgen, wordt het verplicht om bij het inloggen twee-factorauthenticatie te gebruiken.

60% van de 65.150 klantomgevingen is gemigreerd naar het nieuwe inloggen. Vanwege diverse stabiliteitsissues en druk op de supportafdeling is besloten de migratie uit te spreiden over een langere periode. Voor 1 juni 2019 zijn alle klanten overgezet op het nieuwe platform.

Productontwikkeling en innovatie

Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat ons product actueel en goed inzetbaar blijft bij klanten en onderscheidend is van de producten van onze concurrenten? Doorontwikkeling van de programmatuur is essentieel, om onze toekomst te kunnen waarborgen. Jaarlijks brengt AFAS een nieuwe versie uit en per kwartaal volgt een update met functionele en wettelijke aanpassingen. Betrokkenheid in het ontwikkeltraject, maar ook inspraaksessies waarbij klanten hun wensen kunnen delen, zijn belangrijk om het product aan te laten sluiten bij de werkwijze van de klant. We gebruiken algemene gebruikersstatistieken uit de klantomgevingen ter verbetering van producten en diensten en bespreken bijzonderheden met de klant.

Onze stip op de horizon voor wat betreft innovatie: software die je kan definiëren in plaats van programmeren. Daarom investeren we nu al in een hele afdeling die zich alleen maar bezighoudt met de architectuur van het ERP-systeem van de toekomst.

De weg naar Profit Next is de visie achter het compleet nieuw te bouwen ERP-systeem van AFAS. Dit is gebaseerd op een geheel nieuwe architectuur: AFAS Next Technology Architecture (ANTA).

Tot slot

Het begint allemaal met liefde voor je medewerkers. Hen willen we dan ook enorm bedanken voor hun fantastische inzet het afgelopen jaar. Het is geweldig om te mogen werken met mensen die zo met hart en ziel aan de slag zijn. Wij zijn trots op ons directieteam. Samenwerken vanuit een vriendschap met zoveel talent, energie en enthousiasme is groot voorrecht.

Daarnaast danken we onze Raad van Bestuur. Hun vertrouwen, scherpe inzichten en praktische tips geven een heel sterke basis om AFAS elke dag verder te brengen.

Wij zijn er klaar voor om ook van 2019 weer een adembenemend jaar te maken. Met een nieuw pand dat nog verder vorm krijgt en de laatste 725 klanten die overstappen op AFAS Online. Daarbij houden we de ambitieuze lijn vast. We gaan voor een groei van 15 procent. Dat doen we met energie en een frisse blik. Het thema is dan ook: Outside the box. Op naar een prachtig 2019!

Leusden, januari 2019

Bas van der Veldt
Algemeen Directeur (CEO)

Arnold Mars
Financieel Directeur (CFO)

JAAARREKENING

Geconsolideerde balans per 31 december 2018 (na winstbestemming)

ACTIVA

		31-12-2018	31-12-2017
		in €	in €
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	(1)	1.413.170	2.621.089
Materiële vaste activa	(2)	5.176.278	3.019.640
Financiële vaste activa	(3)	6.014.960	6.538.472
		12.604.408	12.179.201
Vlottende activa			
Vorderingen			
Debiteuren	(4)	5.414.449	5.125.254
Vennootschapsbelasting		0	81.201
Overige vorderingen en overlopende activa	(5)	11.628.665	8.520.000
		17.043.114	13.726.455
Liquide middelen	(6)	15.349.714	8.070.742
Totaal Activa		44.997.236	33.976.399

PASSIVA

		31-12-2018 in €	31-12-2017 in €
Groepsvermogen		30.160.853	20.245.854
Voorzieningen	(7)	280.000	215.000
Kortlopende schulden			
Crediteuren		777.133	133.239
Belastingen en sociale premies	(8)	7.955.681	7.097.547
Vennootschapsbelasting		975.161	0
Overige schulden en overlopende passiva	(9)	4.848.407	6.284.759
		14.556.383	13.515.545
Totaal Passiva		44.997.236	33.976.399

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2018

		2018 in €	2017 in €
Netto-omzet	(10)		
Onderhoud		116.820.593	99.655.646
Services		24.868.632	21.775.587
Bedrijfsopbrengsten		141.689.225	121.431.232
Kosten			
Kosten uitbesteed werk		17.587.250	14.230.504
Lonen en salarissen		28.752.987	26.287.799
Sociale lasten		4.167.162	3.538.151
Pensioenlasten		1.480.583	1.205.767
Afschrijvingen vaste activa	(11)	2.096.594	2.064.369
Overige bedrijfskosten	(12)	22.699.784	20.594.084
Bedrijfslasten		76.784.360	67.920.675
Bedrijfsresultaat		64.904.865	53.510.558
Rentebaten		181.946	167.746
Resultaat voor belastingen		65.086.810	53.678.304
Vennootschapsbelasting	(13)	(12.078.655)	(10.089.234)
VPB voorgaande jaren		1.906.845	0
Resultaat na belastingen		54.915.000	43.589.070

Kasstroomoverzicht geconsolideerd (volgens indirecte methode)

	2018	2017
	x € 1.000	x € 1.000
Uit operationele activiteiten		
Bedrijfsresultaat	64.905	53.511
Afschrijvingen	2.102	2.064
Boekverlies desinvesteringen	0	0
Debiteuren	(289)	(870)
Overige vorderingen	(3.109)	(2.343)
Crediteuren	644	(183)
Belastingen en sociale premies	858	408
Overige schulden	(1.436)	975
Toename voorzieningen	65	10
Betaalde winstbelasting	(9.123)	(10.819)
	54.617	42.753
Uit investeringsactiviteiten:		
Investerings in immateriële vaste activa	0	(296)
Investerings in vaste activa	(3.043)	(1.019)
Verkoopopbrengst desinvesteringen	5	0
	(3.038)	(1.315)
Uit financieringsactiviteiten:		
Dividenduitkering	(45.000)	(37.500)
Ontvangen rentebaten	182	168
Mutatie financiële vaste activa	524	(3.984)
	(44.295)	(41.316)
Netto kasstroom	7.284	122
Koersverschillen vaste activa	(5)	17
	7.279	139
Stand liquide middelen:		
Per 1 januari	8.071	7.931
Per 31 december	15.350	8.071
	7.279	139

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de geconsolideerde jaarrekening

---

ALGEMEEN

De vennootschap heeft de jaarrekening opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek, alsmede volgens de Richtlijnen van de jaarverslaggeving. Indien niet anders vermeld, zijn activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarde. Het jaarverslag, bestaat uit het bestuursverslag, de jaarrekening en overige gegevens en is opgemaakt op 17 januari 2019.

GRONDSLAGEN VAN CONSOLIDATIE

In de geconsolideerde jaarrekening worden opgenomen de financiële gegevens van de vennootschap AFAS Holding B.V. te Leusden (KvK 32076954) en haar groepsmaatschappijen per 31 december van het boekjaar. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin beslissende zeggenschap wordt uitgeoefend.

De groepsmaatschappijen worden integraal geconsolideerd vanaf de datum waarop beslissende zeggenschap op de groepsmaatschappij is verkregen. De groepsmaatschappijen worden niet meer in de consolidatie opgenomen vanaf de datum waarop geen sprake meer is van beslissende zeggenschap. De posten in de geconsolideerde jaarrekening worden volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling vastgesteld.

Dit betreffen de volgende 100% deelnemingen:

Naam onderneming	Gevestigd te	Geplaatst kapitaal
AFAS International BV	Leusden	€ 18.151
AFAS Software Caribbean BV	Willemstad, Curaçao	NAF 1.000.000
AFAS Software Aruba BV	Oranjestad, Aruba	AWG 100.000
AFAS Benelux BV	Leusden	€ 18.000
AFAS Software BV	Leusden	€ 18.000
AFAS België NV	Mechelen, België	€ 1.000.000

Voor AFAS Software BV is een aansprakelijkheidsstelling overeenkomstig artikel 2:403 afgegeven.

De 100% deelneming in AFAS Software Aruba B.V.

AFAS Software Caribbean B.V. heeft 40% van de aandelen van AFAS Software Aruba B.V..

De andere 60% van de aandelen is in handen van IMC International Management & Trust Company N.V. als consequentie van lokale wet- en regelgeving. In de bepalingen van de overeenkomst met IMC is opgenomen dat IMC de aandelen bewaart voor rekening en risico van de opdrachtgever. IMC zal aan de opdrachtgever alle inkomsten en uitkeringen en alle rechten overdragen. AFAS heeft controlerende zeggenschap in AFAS Software Aruba B.V. en is hoofd van de groep.

AFAS Software Aruba B.V. is integraal geconsolideerd in de jaarrekening van AFAS Holding B.V.

VALUTAOMREKENINGEN

Activa en passiva luidende in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de per balansdatum geldende koersen. Koersverschillen zijn in het resultaat verwerkt. Koersverschillen op financiële vaste activa worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van het vermogen gebracht.

De NAF en AWG zijn gekoppeld aan de dollarkoers.

Er is gerekend met een euro-usd koers van 1,15. (2017: 1,20)

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de kostprijs (verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs), minus eventuele investeringssubsidies, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen.

De lineaire afschrijving geschiedt op basis van de geschatte economische levensduur.

Intellectueel eigendom

Betreft uitsluitend de verwerving van de klanten en software van Bearingpoint op Curaçao eind 2017.

Deze klanten zijn in 2018 overgestapt op AFAS software, waardoor de bearingpoint software niet meer gebruikt wordt.

- De overnameprijs wordt in 5 jaar afgeschreven.

Interne ontwikkelingskosten worden niet geactiveerd.

Deze maken onderdeel uit van het doorlopende proces van het vernieuwen van de software.

In 2015 is de Business Intelligence software van QLIK aangeschaft.

- De software wordt in 5 jaar afgeschreven.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De materiële vaste activa in eigen gebruik worden gewaardeerd tegen de kostprijs (verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs), minus eventuele investeringssubsidies, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen. In deze kostprijs worden de kosten van groot onderhoud opgenomen zodra deze kosten zich voordoen en aan de activeringscriteria is voldaan. De boekwaarde van de te vervangen bestanddelen wordt dan als gedesinvesteerd beschouwd en ineens ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Alle overige onderhoudskosten worden direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt. De lineaire afschrijving geschiedt op basis van de geschatte economische levensduur als volgt:

- Bedrijfsgebouwen- en terreinen 10%, Inventaris en hardware 20% en andere bedrijfsmiddelen 20%.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

DEELNEMINGEN

Deelnemingen waarin de vennootschap invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden tegen de vermogensmutatiemethode gewaardeerd. Overeenkomstig deze methode, worden de deelnemingen in de balans opgenomen tegen het aandeel van de vennootschap in de nettovermogenswaarde vermeerderd met haar aandeel in de resultaten van de deelnemingen vanaf het moment van verwerving, bepaald volgens de grondslagen zoals vermeld in deze jaarrekening. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de deelnemingen opgenomen. Indien en voor zover de vennootschap niet zonder beperking uitkering van de resultaten aan haar kan bewerkstelligen, worden de resultaten in een wettelijke reserve opgenomen.

LENINGEN

Verstekte leningen zijn leningen aan personeelsleden, met een rentevoet van 2%. Een belangrijk deel van deze leningen is verstrekt aan een statutaire directeur van één van de buitenlandse deelnemingen. De leningen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs zo nodig onder de vorming van een voorziening voor oninbaarheid.

LANGLOPENDE VORDERINGEN

De vooruitbetaalde kosten die betrekking hebben over een periode na 12 maanden worden als langlopende vordering verantwoord. Deze worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, rekening houdend met bijzondere waardeverminderingen.

VORDERINGEN

De waardering van de vorderingen vindt plaats tegen nominale bedragen, onder aftrek van voorzieningen voor oninbaarheid.

INTERCOMPANY-TRANSACTIES

Resultaten uit transacties met en tussen groepsmaatschappijen worden volledig geëlimineerd. Resultaten uit transacties met en tussen deelnemingen die tegen nettovermogenswaarde gewaardeerd worden, worden proportioneel verantwoord.

PENSIOENREGELING

Bij de onderneming is sprake van een toegezegde bijdrage regeling. De aan de pensioenuitvoerder te betalen premie wordt als last in de winst- en verliesrekening verantwoord. Te betalen premie dan wel de vooruitbetaalde premie per balansdatum wordt als overlopend passief respectievelijk overlopend actief verantwoord. De vennootschap is uitsluitend verplicht tot betaling van de premie. Er is in geen geval verplichting tot bijstorting of recht op premieruggaaf, dan wel premiekorting. De voor- en nadelen van de beleggingen komen volledig voor rekening van de medewerkers.

De werknemers hebben dagelijks inzicht in de stand van zaken van de pensioenbeleggingen.

VOORZIENINGEN

Er is een jubileumvoorziening gevormd voor personeelsleden die 25 en/of 40 jaar in dienst kunnen zijn. In de voorziening wordt rekening gehouden met toekomstige salarisstijgingen en met een blijfkans. De voorziening wordt naar rato opgebouwd tot aan de jubileum datum. De voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde.

Grondslagen van resultaatbepaling

ALGEMEEN

De jaarrekening betreft AFAS Holding B.V. uit Leusden

Onder netto-omzet wordt verstaan de opbrengst uit levering van goederen en diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen. De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en overigens wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

ONDERHOUD

De omzet uit onderhoudsabonnementen voor het maandelijks gebruiksrecht wordt verantwoord en gefactureerd in het jaar waarop deze betrekking heeft.

SERVICES

Dit is de omzet uit consultancy en opleidingen. De omzet uit services worden verantwoord in het jaar dat de diensten aan de klanten verleend zijn.

LICENTIE

De omzet uit éénmalige verkopen wordt verantwoord in het jaar van verkoop van de licenties. Vanaf het jaar 2014 levert AFAS de nieuwe klanten alleen nog Profit+. Hierbij is geen éénmalige software investering meer van toepassing. Vanaf 2015 is er geen omzet uit licentie meer van toepassing.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

De vennootschapsbelasting wordt tegen het nominale tarief berekend over het commerciële resultaat en rekening houdend met fiscale richtlijnen zoals beperkt aftrekbare lasten, etc. De vennootschap, met uitzondering van AFAS Software Caribbean B.V., AFAS Software Aruba B.V. en AFAS België N.V., maakt deel uit van een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Op grond hiervan is de vennootschap aansprakelijk voor de schulden inzake vennootschapsbelasting van de fiscale eenheid. Indien er een verlies ontstaat bij AFAS Software Caribbean B.V. of AFAS Software Aruba B.V. of AFAS België N.V., zal de vennootschapsbelasting hierover in beginsel niet als vordering opgenomen worden. In toekomstige winstgevende jaren wordt dit verrekend.

WINSTUITKERING

Er wordt een bedrag van 5% van de winst beschikbaar gesteld indien het begrote bedrijfsresultaat behaald wordt. Elk procent er onder verlaagt ook het percentage van de winstuitkering met 0,5%. De hoogte van de uitkering per personeelslid hangt onder meer af van de beoordeling en het functiebelang. De winstuitkering is opgenomen in de kosten van Lonen en salarissen.

Toelichting op de posten van de geconsolideerde balans

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA (1)

	Intellectueel Eigendom	Software licenties	Totaal 2018	Totaal 2017
1 Januari				
Boekwaarde	296.089	2.325.000	2.621.089	3.484.000
Mutaties				
Investerings	0		0	296.089
Desinvesteringen				0
Afschrijvingen	-61.793	(1.159.000)	(1.220.793)	(1.159.000)
Desinvesteringsafschrijvingen			0	0
Koersverschillen	12.873		12.873	
Saldo mutaties	-48.919	(1.159.000)	(1.207.919)	(862.911)
31 december				
Boekwaarde	247.170	1.166.000	1.413.170	2.621.089

MATERIËLE VASTE ACTIVA (2)

	Bedrijfsgebouwen en terreinen	Inventaris en hardware	Andere bedrijfs- middelen	Totaal 2018	Totaal 2017
1 Januari					
Boekwaarde	1.124.408	1.864.714	30.518	3.019.639	2.923.358
Mutaties					
Activa in bestelling	0	2.524.000	0	2.524.000	0
Investerings	25.749	394.557	98.368	518.674	1.019.306
Desinvesteringen/afschrijvingen	0	0	(10.202)	(10.202)	0
Afschrijvingen	(194.279)	(674.511)	(12.355)	(881.146)	(905.369)
Koersverschillen	945	3.921	446	5.312	(17.656)
Saldo mutaties	(167.586)	2.247.967	76.257	2.156.639	96.281
31 december					
Boekwaarde	956.822	4.112.681	106.775	5.176.278	3.019.640

FINANCIËLE VASTE ACTIVA (3)

	Overlopende activa > 1 jaar	Waarborg sommen	Leningen	Totaal 2018	Totaal 2017
1 Januari	5.565.000	67.888	905.584	6.538.472	2.554.030
Mutaties					
Vooruitbetaalde kosten	(466.183)			(466.183)	4.154.497
Mutatie waarborgsommen		62.542		62.542	(1.637)
Leningen, verstrekt			1.457	1.457	35.531
Leningen, aflossingen			(151.875)	(151.875)	(103.690)
Koersverschillen			30.547	30.547	(100.259)
Saldo mutaties	(466.183)	62.542	(119.871)	(523.512)	3.984.442
31 december					
waarde	5.098.817	130.430	785.713	6.014.960	6.538.472
TOTAAL VASTE ACTIVA				12.604.408	12.179.201

	2018	2017
	in €	in €
DEBITEUREN (4)		
Nominale waarde per 31 december	5.716.878	5.241.893
Af: voorziening voor oninbaarheid	-302.429	-116.639
Stand per 31 december	5.414.449	5.125.254
OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA (5)		
Te factureren termijnen	1.097.169	374.086
Vooruitbetaalde kosten	10.531.496	8.122.637
Vooruitbetaling op investeringen	0	23.277
Pensioenpremie	0	0
	11.628.665	8.520.000
LIQUIDE MIDDELEN (6)		
De liquide middelen zijn vrij besteedbaar.	15.349.713	8.070.742
VOORZIENINGEN (7)		
Stand 1 januari	205.000	205.000
Onttrekkingen	(2.205)	0
Dotatie	77.205	10.000
Stand per 31 december	280.000	215.000
Deze voorziening is gevormd voor jubileumuitkeringen bij 25- en 40 jarige dienstverbanden. Er wordt bij deze jubilea een maandsalaris uitbetaald.		
BELASTINGEN EN SOCIALE PREMIES (8)		
Loonbelasting en sociale premies	1.644.746	1.470.106
Omzetbelasting	6.310.935	5.627.442
	7.955.681	7.097.547
OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA (9)		
Winstuitkering, salarissen en reservering vakantiedagen personeel *	3.990.000	5.600.000
Pensioenpremie	13.229	500
Overige kortlopende schulden	845.178	684.259
	4.848.407	6.284.759

Alle overige schulden hebben betrekking op een periode korter dan één jaar.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

ULTIMO 2018 WAREN VERPLICHTINGEN AANGEGAAN TERZAKE VAN:

	2019 < 1 jaar	2020 t/m 2023 >1 <5 jaar	2023 en verder > 5 jaar
Huur kantoorpand Leusden	1.870.000	3.740.000	0
Huur kantoorpand Mechelen België	90.000	150.000	0
Huur kantoorpand Curaçao Handelskade	60.000	190.000	0
Huur kantoorpand Aruba, Rumbastraat	30.000	0	0
Leasing van 199 auto's	2.313.000	3.145.000	0
AFAS Online	20.000.000	40.000.000	0
Marketingverplichtingen	3.420.000	7.685.000	0
	27.783.000	54.910.000	0

Met Qlik is een overeenkomst aangegaan tot en met 31 december 2020 voor het gebruik van Qlik Sense. De kosten hiervoor zijn opgenomen als immaterieel vast actief.

Afhankelijk van de omzetontwikkeling bij AFAS kan een extra bedrag voor de Qlik licenties in rekening gebracht worden door de licentiegever. Dit zal mogelijk in 2020 voor het eerst zijn.

Vanaf oktober 2016 zijn de MVO uitgaven van AFAS Software ondergebracht bij de AFAS Foundation. AFAS schenkt jaarlijks 4% van de begrote winst voor belasting aan de AFAS Foundation, met een minimumbedrag van 2,5 miljoen euro.

Een deel van de verplichtingen voor AFAS Online zijn reeds vooruit betaald en verantwoord onder de vooruitbetaalde kosten bij de financiële vaste activa.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN

De in deze toelichting opgenomen gegevens verschaffen informatie die behulpzaam is bij het schatten van de omvang van risico's die verbonden zijn aan zowel de in de balans opgenomen als de niet in de balans opgenomen financiële instrumenten.

De financiële instrumenten, anders dan derivaten, dienen ter financiering van de operationele activiteiten van de groep of vloeien direct uit deze activiteiten voort. Er is geen sprake van transacties in derivaten. Het beleid is om niet te handelen in financiële instrumenten.

De belangrijkste risico's uit hoofde van de financiële instrumenten van de groep zijn het kredietrisico, het liquiditeitsrisico en het prijsrisico bestaande uit het valuta-, rente- en marktrisico.

Het beleid van de groep om deze risico's te beperken, luidt als volgt:

VALUTARISICO

De administratie van AFAS Software Caribbean B.V. en AFAS Software Aruba B.V. worden gevoerd in de lokale valuta's. Als gevolg hiervan kan de balans van de groep beïnvloed worden door wisselende koersen tussen de euro en deze lokale valuta's. De groep heeft het beleid deze verschillen niet af te dekken.

LIQUIDITEITRISICO

Het risico voor de groep dat toekomstige kasstromen verbonden aan een monetair financieel instrument fluctueren in omvang is minimaal, aangezien de omvang van de langlopende vorderingen en schulden beperkt is.

RENTERISICO

De langlopende vorderingen en leningen van de groep hebben een vast rentepercentage waardoor de groep het risico loopt dat de waarde van de vorderingen en leningen zal dalen respectievelijk stijgen als gevolg van veranderingen in de markttrente. Dit risico is minimaal, aangezien de markttrente zeer laag is.

KREDIETRISICO

De groep heeft richtlijnen opgesteld om de omvang van het kredietrisico bij elke partij te beperken. Bovendien bewaakt de groep voortdurend haar vorderingen en hanteert de groep een strikte aanmaningsprocedure, alsmede het gebruik van een licentiecode op de software. Door de bovenstaande maatregelen is het kredietrisico voor de groep minimaal. Verder zijn er geen belangrijke concentraties van kredietrisico binnen de groep.

MARKTRISICO

De kwaliteit en veelzijdigheid van de software is zeer hoog. De prijsstelling is zeer concurrerend. Ook is de kwaliteit van de medewerkers zeer hoog. Door de combinatie van al deze punten is het marktrisico voor de groep minimaal.

Toelichting op de posten van de geconsolideerde winst- en verliesrekening

	2018 in €	2017 in €
NETTO-OMZET (10)		
Onderhoud	116.820.593	99.655.646
Services	24.868.631	21.775.587
Bedrijfsopbrengsten	141.689.224	121.431.232
In 2018 is de netto-omzet 17% gestegen ten opzichte van 2017 (in 2017: 13%).		
AFSCHRIJVINGEN VASTE ACTIVA (11)		
Bedrijfsgebouwen- en terreinen	194.279	187.445
Machines en installaties	674.511	706.028
Andere bedrijfsmiddelen	12.355	11.896
Software en goodwill	1.220.793	1.159.000
Totaal afschrijvingskosten	2.101.938	2.064.369
Boekresultaat desinvesteringen	-5.344	0
	2.096.594	2.064.369
OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN (12)		
Marketing	7.017.929	6.726.906
Huisvesting	2.718.034	2.781.113
Autokosten	2.518.852	2.310.109
Managementfee	1.650.000	1.300.000
Onderhoud, software, hardware	405.989	457.633
Communicatiekosten	246.049	232.176
Kantoorkosten	81.974	148.835
Reis-, verblijf-, representatiekosten	52.130	61.380
Accountants- en advieskosten	330.649	245.968
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	522.838	113.235
Ingeleend personeel en overige personeelskosten	2.129.690	2.155.727
Overige algemene kosten	1.025.649	1.059.467
MVO giften	4.000.000	3.001.536
	22.699.784	20.594.084
Omzetverdeling		
Nederland	134.751.863	115.636.628
België	4.054.035	3.711.215
Curaçao	2.054.699	1.474.010
Aruba	828.628	609.379
Gemiddeld aantal FTE	433	395

Statutaire directie

De beloning voor de statutaire directie bedraagt in totaal € 1.650.000,- en is verantwoord als management fee. (2017: € 1.300.000,-)

AFAS is een familiebedrijf. Om die reden is het praktisch onhaalbaar om te voldoen aan het wettelijke streefcijfer van 30% vrouwen in de Raad van Bestuur + hoofddirectie.

Honorarium Accountant

De ten laste van het boekjaar gebrachte kosten van de externe accountant en de accountantsorganisatie en het gehele netwerk waartoe deze accountantsorganisatie behoort, zijn als volgt voor de groep:

Honorarium Accountant	2018 in €	2017 in €
EY Accountants LLP		
Onderzoek van de jaarrekening	79.265	72.490
Overig EY		
Andere controleopdrachten	54.000	24.050
Adviesdiensten op fiscaal terrein	28.838	30.625
Totaal	162.103	127.165

VENNOOTSCHAPSBELASTING (13)

De in de winst- en verliesrekening verantwoorde belastinglast kan als volgt worden toegelicht

Geconsolideerd bedrijfsresultaat voor belastingen	65.086.810
Niet aftrekbare kosten en correcties	8.745
Tegen nominale tarieven belast resultaat	65.095.555
Nominale belasting	(16.336.861)
Vrijstellingen	4.258.206
Vennootschapsbelasting	(12.078.655)
Effectief tarief	18,6%
Correcties voorgaande jaren, teruggaaf belastingdienst	1.906.845
Vennootschapsbelasting	(10.171.810)

Het standaardtarief vennootschapsbelasting is 25%

De lagere belastingdruk wordt voornamelijk veroorzaakt door voordelen uit de innovatiebox.

Vennootschappelijke balans per 31 december 2018 (na voorgestelde winstverdeling)

ACTIVA

		31-12-2018 in €	31-12-2017 in €
Vaste activa			
Financiële vaste activa	(1)	52.862.764	43.450.317
Vlottende activa			
Vennootschapsbelasting			100.000
Liquide middelen		1.212.897	712.880
Totaal Activa		54.075.661	44.263.198

PASSIVA

		31-12-2018 in €	31-12-2017 in €
Eigen vermogen	(2)		
Gestort en opgevraagd kapitaal		1.500.000	1.500.000
Reserves		28.660.851	18.745.851
		30.160.851	20.245.851
 Kortlopende schulden			
Rekening courant deelnemingen	(3)	23.154.810	24.017.347
Vennootschapsbelasting		760.000	
		23.914.810	23.917.347
 Totaal Passiva		54.075.661	44.263.198

Vennootschappelijke winst- en verliesrekening over 2018

	2018 in €	2017 in €
Resultaat deelneming	52.826.613	43.414.166
Algemene kosten	0	0
Rentebaten	181.542	166.964
	53.008.155	43.581.130
Vennootschapsbelasting	1.906.845	7.940
Resultaat na belastingen	54.915.000	43.589.070

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

TOELICHTING OP DE POSTEN VAN DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

Voor de algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening, alsmede voor de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling en voor de toelichting op de onderscheiden activa, passiva en de resultaten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening voor zover hieronder niet anders vermeld.

VERKLARING AANSPRAKELIJKHEID

Op grond van artikel 402 Titel 9 Boek 2 BW heeft AFAS Holding B.V. in de enkelvoudige jaarrekening een verkorte winst- en verliesrekening opgenomen.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA (1)

	2018 in €	2017 in €
Deelnemingen		
Stand 1 januari	43.450.317	35.392.460
Mutaties		
Overige reserves deelnemingen vorig boekjaar naar AFAS Holding BV	(43.414.166)	(35.356.309)
Resultaat deelnemingen	52.826.613	43.414.166
	9.412.447	8.057.857
Stand per 31 december	52.862.764	43.450.317

EIGEN VERMOGEN (2)

Gestort en opgevraagd kapitaal

Maatschappelijk kapitaal, geplaatst en volgestort	1.500.000	1.500.000
15.000.000 aandelen met een waarde van 0,10 per aandeel		

Reserves

Stand 1 januari	18.745.851	12.656.781
Mutaties		
Dividend	(45.000.000)	(37.500.000)
Resultaat	54.915.000	43.589.070
	9.915.000	6.089.070
Stand per 31 december	28.660.851	18.745.851

Totaal Eigen Vermogen

	30.160.851	20.245.851
--	-------------------	-------------------

REKENINGEN COURANT DEELNEMINGEN (3)

AFAS Holding B.V. - AFAS Benelux BV	(25.235.566)	(26.079.528)
AFAS Holding B.V. - AFAS International BV	2.080.755	2.062.181
AFAS Holding B.V. - MARVEL B.V.	0	0
	(23.154.810)	(24.017.347)

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

De vennootschap is hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden inzake vennootschapsbelasting van de fiscale eenheid welke wordt gevoerd door AFAS Holding B.V., AFAS Benelux B.V. en AFAS ERP Software B.V.

VOORGESTELDE WINSTBESTEMMING

Op 14 december 2018 is in de algemene vergadering van aandeelhouders besloten een dividend van € 45.000.000 uit te keren over het boekjaar 2018.

Voorgesteld wordt om de nettowinst verminderd met het dividend aan de overige reserves toe te voegen. Dit is reeds verwerkt in de jaarrekening.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

OVERIGE GEGEVENS

Er zijn, naast de controleverklaring van de accountant, geen andere overige gegevens te noemen.

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire winstbestemming

In artikel 18 van de statuten van de onderneming is bepaald:

1. De winst, zoals die blijkt uit de vastgestelde winst- en verliesrekening, staat geheel ter beschikking van de algemene vergadering, met dien verstande dat de directie van die winstreserveringen kan vaststellen.

- 2a. De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover het eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

- 2b. Uitkering van de winst geschiedt na de vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.

- 2c. Op aandelen wordt geen winst ten behoeve van de vennootschap uitgekeerd.

3. Bij de berekening van de winstverdeling tellen de aandelen die de vennootschap in haar eigen kapitaal houdt niet mede, tenzij deze aandelen belast zijn met een vruchtgebruik of daarvan met medewerking van de Vennootschap certificaten zijn uitgegeven.

4. De vennootschap mag tussentijds slechts uitkeringen doen, indien aan het vereiste van lid 2 sub a is voldaan.

5. Het dividend staat vanaf een maand na de vaststelling ter beschikking van de aandeelhouders, tenzij de algemene vergadering een andere termijn vaststelt. De vorderingen verjaren door verloop van vijf jaar. Dividenden, waarover binnen vijf jaar na de betaalbaarstelling niet is beschikt, vervallen aan de vennootschap.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouders en de raad van bestuur van AFAS Holding B.V.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van AFAS Holding B.V. te Leusden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van AFAS Holding B.V. op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2018;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2018;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van AFAS Holding B.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 6.500.000 (2017: € 5.350.000)
Toegepaste benchmark	10% van de winst voor belasting (2017: idem)
Nadere toelichting	Wij hebben deze benchmark en het gehanteerde percentage bepaald op basis van onze analyse van de behoefte van gebruikers van de jaarrekening. Hierbij is mede bepalend geweest dat de winst voor belasting een stabiele basis biedt voor de bepaling van de materialiteit en dat de winst voor belasting een goed inzicht geeft in de omvang en prestaties van de onderneming.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van bestuur overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 325.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

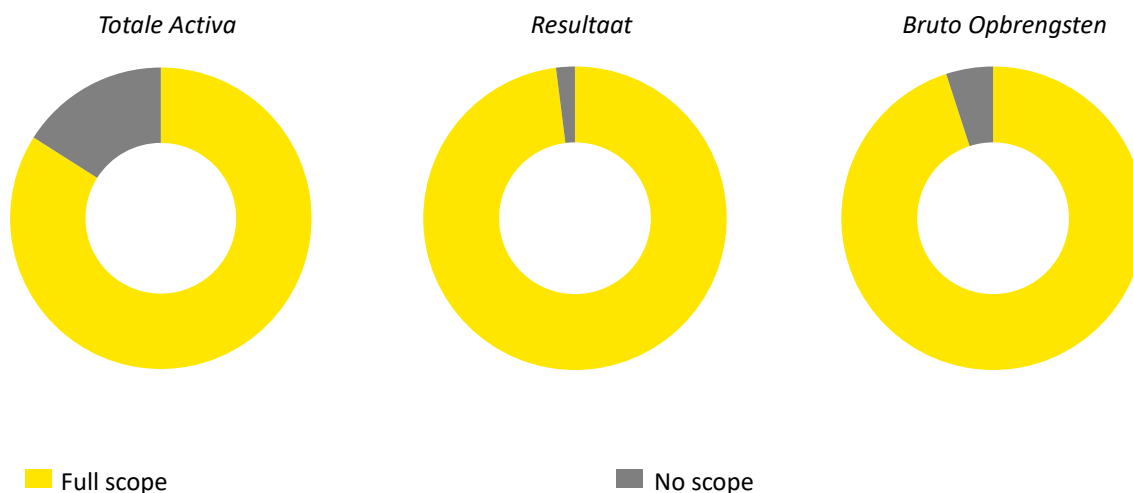
Reikwijdte van de groepscontrole

AFAS Holding B.V. staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. Deze entiteiten betreffen AFAS Benelux B.V., AFAS Software B.V., AFAS Belgium N.V., AFAS International B.V., AFAS Software Caribbean B.V. en AFAS Software Aruba B.V. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van AFAS Holding B.V.

Onze groepscontrole heeft zich met name gericht op AFAS Holding B.V. en AFAS Software B.V. gevestigd in Nederland. Bij de groepsonderdelen AFAS Holding B.V. en AFAS Software B.V. hebben wij zelf controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben geen gebruik gemaakt van andere accountants bij de controle van de groepsonderdelen.

In totaal vertegenwoordigen bovengenoemde controlewerkzaamheden 84% van de totale activa, 98% van het resultaat voor belastingen en 95% van de bruto opbrengsten van de groep.

Voor de overige groepsonderdelen hebben wij zelf op groepsniveau review en analytische procedures uitgevoerd. Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Doorbreking interne beheersing	
Risico	<p>Wij onderkennen het risico dat het management de interne beheersing doorbreekt met als doel de omzet en het resultaat te beïnvloeden.</p> <p>Binnen AFAS onderkennen wij de volgende materiële omzetstromen: onderhoud en services.</p> <p>Het vaststellen van de juiste en volledige toerekening van omzet aan het boekjaar is een belangrijk aandachtspunt voor de controle van de jaarrekening van AFAS Holding B.V.</p>
Onze controleaanpak	<p>Onze aanpak omtrent de omzet onderhoud en services is deels systeemgericht en deels gegevensgericht. Wij hebben de relevante interne beheersingsmaatregelen in kaart gebracht en getest in opzet, bestaan en effectieve werking voor het hele boekjaar. Vervolgens hebben wij aanvullend met behulp van data-analyse, gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd om de juistheid en volledigheid van de verantwoorde omzet vast te stellen, dit zijn onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het verrichten van een correlatie analyse tussen de omzet, debiteuren en de liquide middelen; • het analyseren van eventuele afwijkende abonnementsprijzen ten opzichte van de standaardprijzen; • het controleren van de omzetafgrenzing; • het analyseren van de geschreven consultancyuren. <p>Tevens hebben wij met behulp van data-analyse diverse werkzaamheden uitgevoerd op de totale populatie journaalposten, waarbij we de nadruk hebben gelegd op de journaalposten met een verhoogd risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening, dit zijn onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • boekingen die op bijzondere tijdstippen en dagen hebben plaatsgevonden; • boekingen rondom balansdatum; • boekingen door onbevoegde personen; • creditfacturatie aan het begin van het boekjaar 2019, en debet boekingen in de omzet 2018. <p>Ook hebben we beoordeeld in hoeverre de posten in de jaarrekening onderhevig zijn aan schattingen en de daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen, zoals gemaakt door het management.</p>
Belangrijke observaties	<p>Vanuit de door ons uitgevoerde werkzaamheden blijken geen afwijkingen van materieel belang voor de jaarrekening.</p>

Automatisering	
Risico	<p>AFAS Holding B.V. steunt binnen haar bedrijfsvoering in hoge mate op haar IT-omgeving en bijbehorende geautomatiseerde gegevensverwerking. AFAS maakt gebruik van de applicatie AFAS online.</p> <p>De belangrijkste interne beheersingsmaatregelen ten behoeve van de jaarrekeningcontrole richten zich op functiescheiding binnen de relevante processen.</p> <p>Het risico bestaat dat deze geautomatiseerde gegevensverwerking onbetrouwbaar en/of niet continu functioneert waardoor de onderliggende gegevens onjuist en/of onvolledig zijn.</p>
Onze controleaanpak	<p>Ten behoeve van de controle van de jaarrekening stellen wij, door middel van data-analyse, vast dat er functiescheiding is geweest tussen de verschillende processen die relevant zijn voor onze jaarrekeningcontrole. Daarnaast hebben wij de naleving vastgesteld van onder meer de volgende IT-beheersmaatregelen die de authenticiteit van de gebruikers in voldoende mate waarborgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wachtwoordvereisten op applicatie- en databaseniveau ten aanzien van AFAS online. • Of de gebruikers, welke directe datawijzigingen aan brondata in de AFAS online database kunnen doorvoeren, beperkt zijn tot IT-personeelsleden welke dit binnen de uitvoering van hun dagelijkse werkzaamheden nodig hebben. • Door middel van een steekproef vastgesteld dat er, voor de in 2018 binnen AFAS online aangemaakte gebruikers, een geautoriseerd aanvraagformulier beschikbaar is. • Dat de toegang tot AFAS online, voor werknemers welke in 2018 uit dienst zijn getreden, tijdig is ingetrokken.
Belangrijke observaties	<p>Vanuit de door ons uitgevoerde werkzaamheden blijken geen materiële tekortkomingen in de interne beheersing.</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door de directie benoemd als accountant van AFAS Holding B.V. vanaf de controle van het boekjaar 2005 en zijn sindsdien tot op heden de externe accountant.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van bestuur voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 17 januari 2019

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. J-L. Geutjes RA

Meer informatie op
[Jaarverslag.afas.nl](https://jaarverslag.afas.nl)